

Organizacje non-profit jako podmioty ekonomii społecznej w 2017 r.

Notatka na podstawie danych z badania zrealizowanego w ramach projektu *Zintegrowany System Monitorowania Sektora Ekonomii Społecznej* współfinansowanego ze środków UE w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój

Warszawa, 8 lutego 2019 r.

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Departament Badań Społecznych GUS, Urząd Statystyczny w Krakowie

Social Surveys Department Statistics Poland, Statistical Office in Cracow

Zespół autorski

Editorial team

Karolina Goś-Wójcicka, Katarzyna Jarębska, Karol Lewandowski, Edyta Makowska-Belta, Tomasz Sekuła

Wykaz skrótów

Skrót	Znaczenie
CIS	centrum integracji społecznej
GUS	Główny Urząd Statystyczny
KIS	klub integracji społecznej
OPP	podmioty posiadające status organizacji pożytku publicznego
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
WTZ	warsztat terapii zajęciowej
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Notatka została przygotowana na podstawie badania pilotażowego zrealizowanego w ramach projektu partnerskiego Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej oraz Głównego Urzędu Statystycznego pt. *Zintegrowany System Monitorowania Sektora Ekonomii Społecznej* współfinansowanego ze środków UE w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.

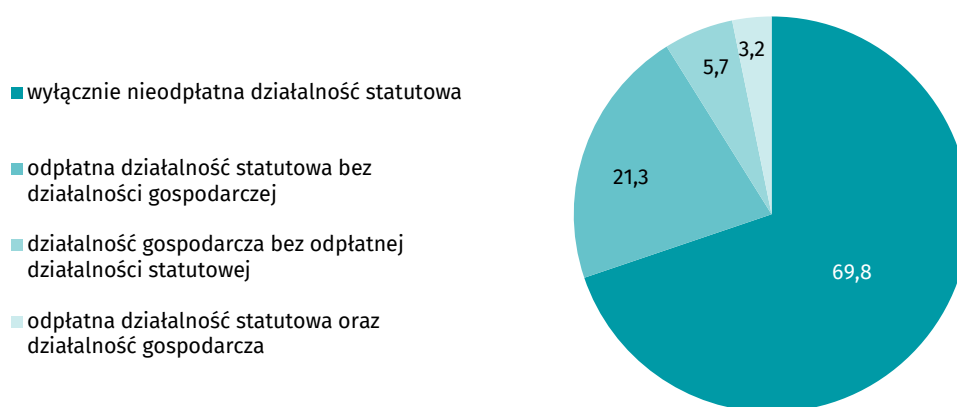
Analizowaną w notatce zbiorowość organizacji non-profit zawężono do jednostek, które mieszczą się w zakresie definicji podmiotów ekonomii społecznej. Uwzględniono zatem dane dla następujących grup organizacji:

- stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne,
- fundacje,
- społeczne podmioty wyznaniowe,
- samorząd gospodarczy, kółka rolnicze.

W 2017 r. aktywną działalność prowadziło 91,9 tys. organizacji non-profit, które zaliczono do zbiorowości podmiotów ekonomii społecznej¹, o blisko 1,0 tys. więcej niż w 2016 r. Wśród nich największą grupę stanowiły stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne (80,5%), a następnie fundacje (15,5%).

Większość z analizowanych w tym opracowaniu podmiotów ekonomii społecznej prowadziła wyłącznie nieodpłatną działalność statutową (69,8%). Pozostałe częściej prowadziły dodatkowo odpłatną działalność statutową (21,3%) niż działalność gospodarczą (5,7%). Jedynie 3,2% świadczyło usługi zarówno w ramach odpłatnej działalności statutowej, jak i prowadziło działalność gospodarczą.

Wykres 1. Struktura organizacji non-profit według rodzaju prowadzonej działalności w 2017 r.

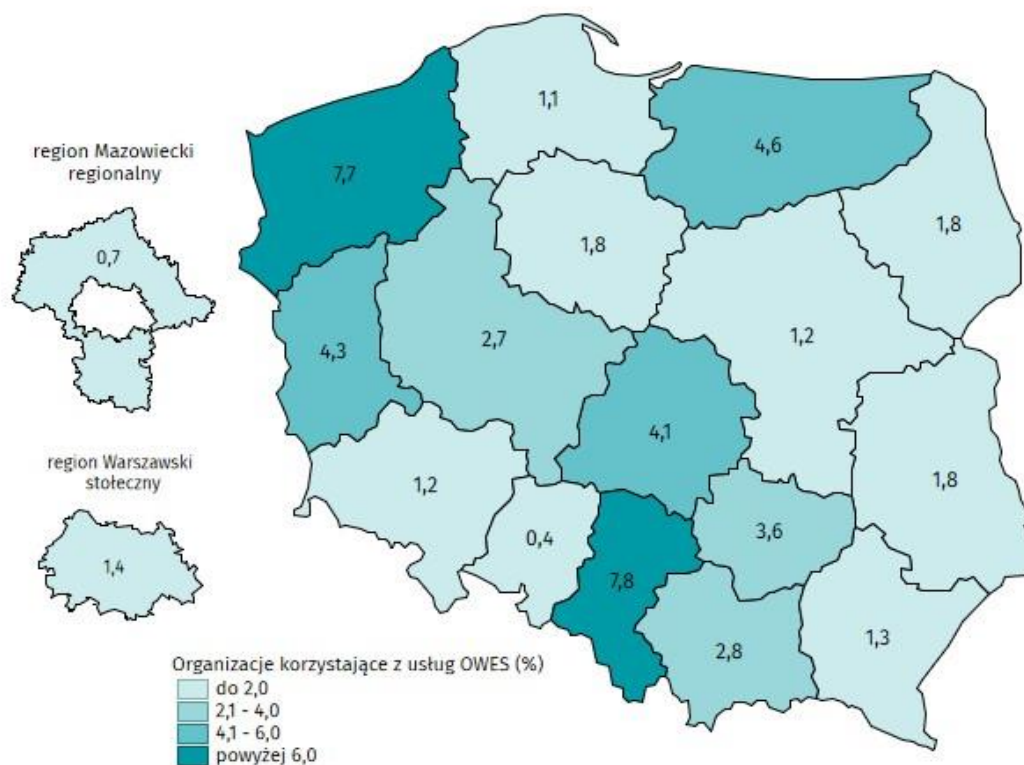

Korzystanie z usług Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej

W 2017 r. z usług świadczonych przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej skorzystało w skali kraju 2,7 tys. podmiotów, co stanowiło 2,9% ogółu organizacji non-profit. Najczęściej ze wsparcia OWES korzystały jednostki z województw: śląskiego (7,8% organizacji działających w tym regionie), zachodniopomorskiego (7,7%), warmińsko-mazurskiego (4,6%), lubuskiego (4,3%) oraz łódzkiego (4,1%). Z kolei najniższy odsetek podmiotów współpracujących z OWES charakteryzował województwo opolskie – 0,4%. W 10 województwach udział organizacji korzystających z usług Ośrodków był niższy od tego odsetka w skali kraju.

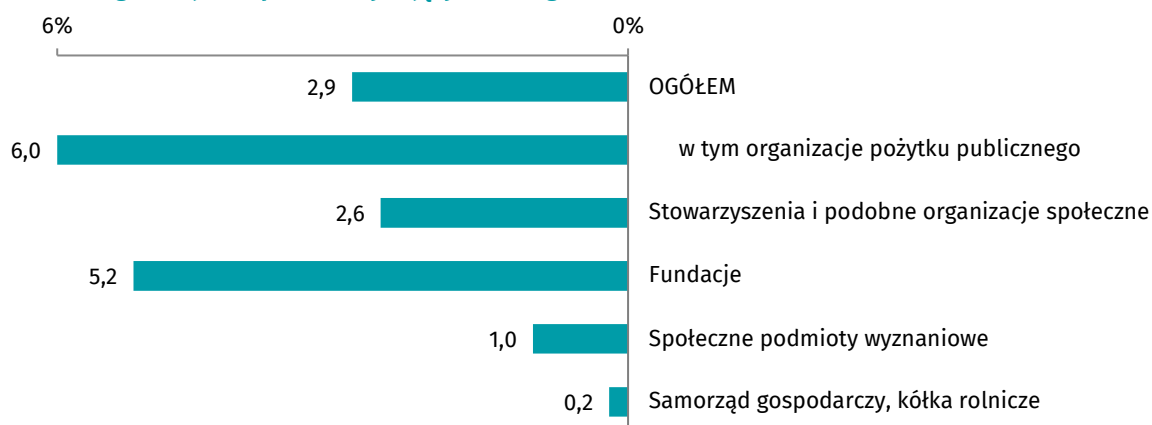
¹ Więcej o działalności organizacji non-profit w 2017 r. w informacji sygnałnej GUS *Współpraca organizacji non-profit z innymi podmiotami w 2017 r.*: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoleczna-wolontariat/gospodarka-spoleczna-trzeci-sektor/wspolpraca-organizacji-non-profit-z-innymi-podmiotami-w-2017-r,-9,3.html>

Mapa 1. Odsetek organizacji non-profit korzystających z usług OWES według województw i regionów w 2017 r.

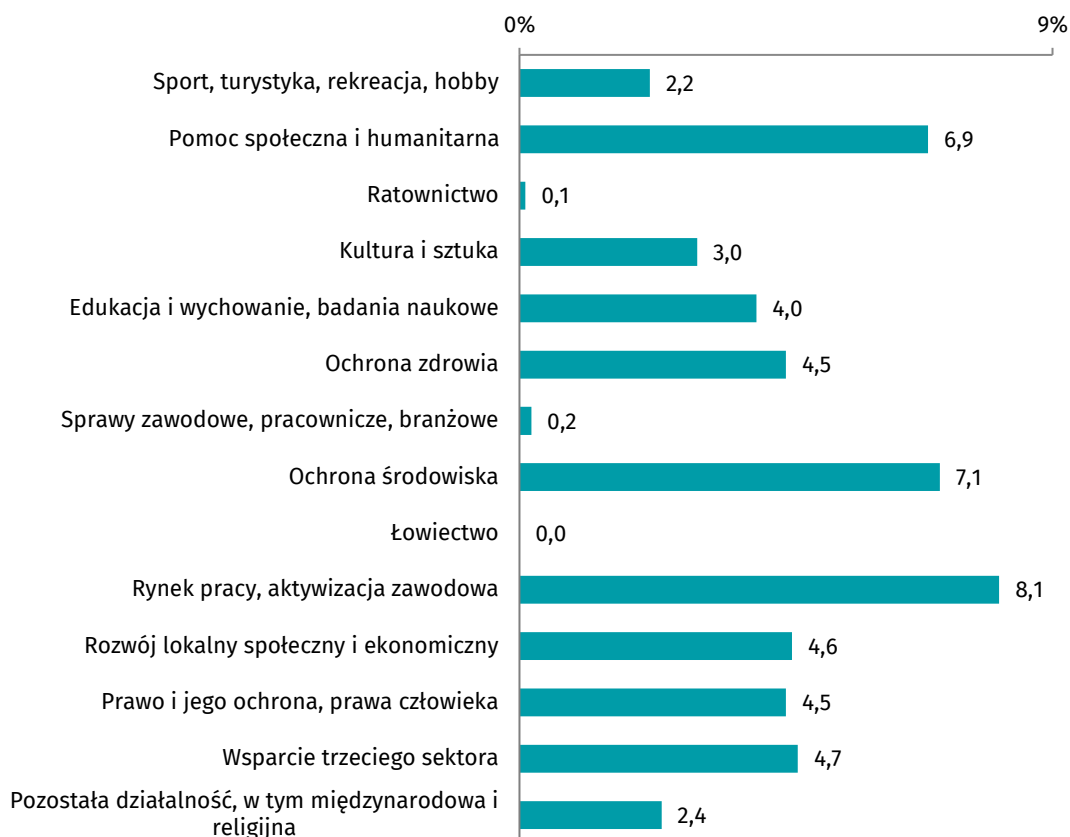
W odniesieniu do zróżnicowania według typu organizacji, zdecydowana większość jednostek korzystających z usług OWES to stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne oraz fundacje, stanowiące łącznie ponad 99,2% wszystkich kooperujących z Ośrodkami w omawianej grupie podmiotów. Mimo, iż współpracujące z OWES stowarzyszenia stanowią ponad 2/3 wszystkich jednostek tej grupy (71,4%), ich odsetek w ogólnej liczbie stowarzyszeń (2,6%) jest dwukrotnie niższy, niż korzystających z usług OWES fundacji (5,2%). Warto także zwrócić uwagę na niemal dwukrotnie wyższy od średniej ogółem odsetek wśród organizacji pożytku publicznego (6,0%).

Wykres 2. Odsetek organizacji non-profit korzystających z usług OWES w 2017 r.

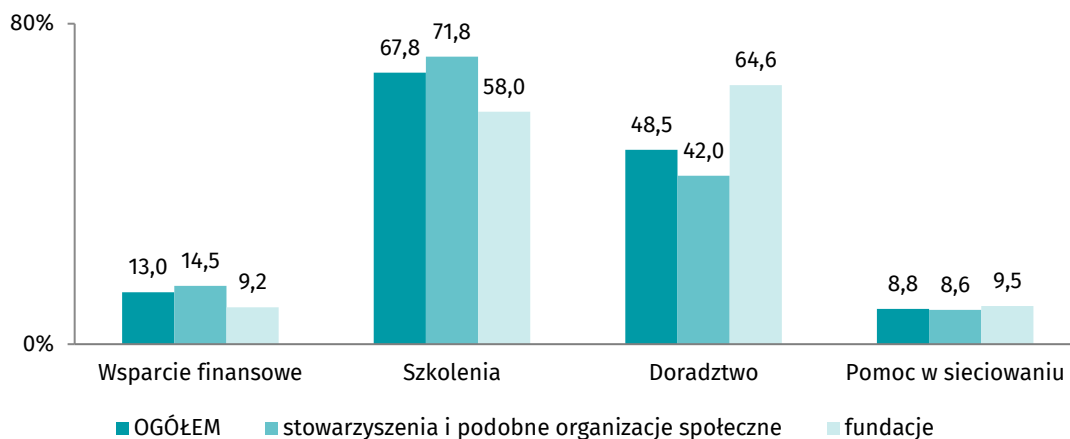
Ze względu na dziedzinę działalności podmiotu, najczęściej po usługi oferowane przez OWES sięgały organizacje zajmujące się rynkiem pracy i aktywizacją zawodową (8,1% spośród wszystkich działających w tym obszarze jednostek), ochroną środowiska (7,1%) oraz pomocą społeczną i humanitarną (6,9%). W odniesieniu do podmiotów, które najrzadziej korzystały ze wsparcia OWES, należy wymienić tu, poza organizacjami łowieckimi, z których żadna nie sięgnęła po tego typu usługi, podmioty zajmujące się ratownictwem, z których tylko 0,1% współpracowała z OWES.

Wykres 3. Odsetek organizacji non-profit korzystających ze wsparcia OWES według głównej dziedziny działalności w 2017 r.

Jeśli chodzi o rodzaj usługi OWES, organizacje najczęściej korzystały ze szkoleń (łącznie 67,8% podmiotów, w tym 15,8% uczestniczyło w szkoleniach dotyczących działalności gospodarczej lub odpłatnej statutowej). Relatywnie często badane podmioty wskazywały też usługi z zakresu doradztwa (48,5% jednostek, w tym 20,5% sięgających po indywidualne doradztwo biznesowe). Ze wsparcia finansowego, czyli dotacji na stworzenie miejsca pracy lub wsparcia pomostowego, skorzystało 13,0% organizacji. Najrzadziej wymieniana była pomoc w sieciowaniu z innymi podmiotami ekonomii społecznej (8,8%).

Wykres 4. Odsetek organizacji non-profit korzystających z usług OWES według rodzaju usługi w 2017 r.

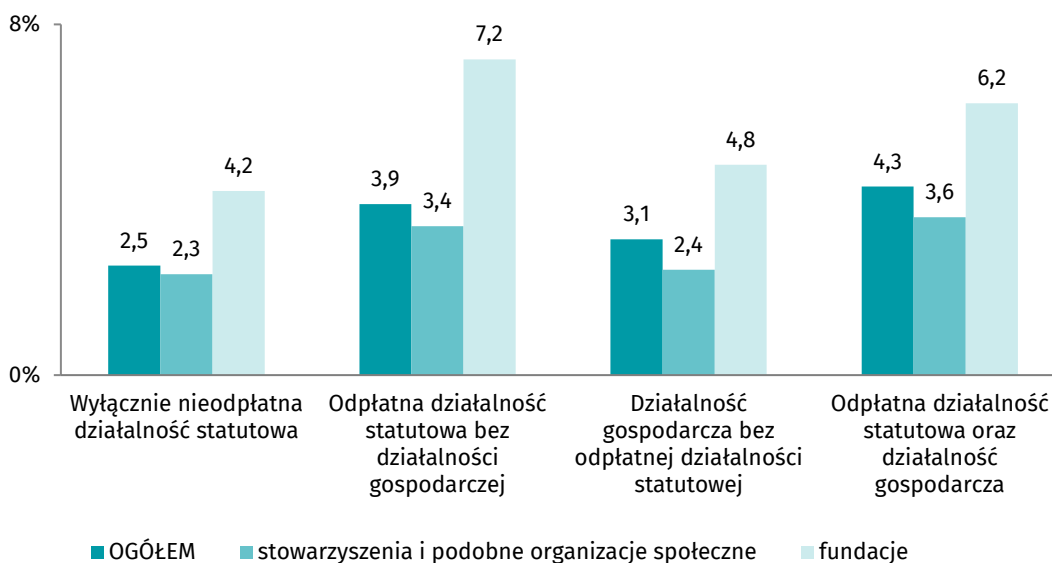

Z uwagi na liczebną przewagę stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych oraz fundacji w ogólnej liczbie podmiotów korzystających z usług OWES, porównano te typy organizacji pod

względem preferencji wyboru rodzaju usługi. Stowarzyszenia częściej korzystały ze szkoleń (71,8% spośród współpracujących z OWES) oraz wsparcia finansowego (14,5%) niż fundacje. Z kolei fundacje chętniej decydowały się na usługi doradcze, po które sięgnęło 64,6% podmiotów.

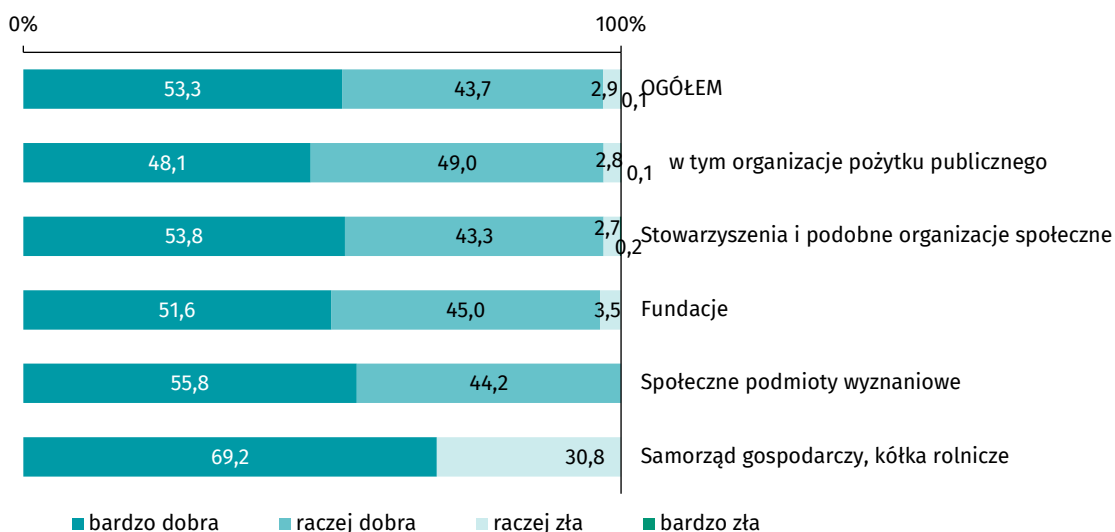
Pod względem rodzaju działalności, tzn. zróżnicowania ze względu na odpłatność usług, stopień korzystania z usług OWES wśród organizacji był najniższy w grupie podmiotów o największym zakresie działalności – tj. świadczących tylko usługi nieodpłatnie (2,5%), natomiast najwyższy w grupie podmiotów oferujących równocześnie usługi odpłatne statutowe i prowadzących działalność gospodarczą (4,3%). Mniejszy poziom współpracy z OWES (3,9%) cechował organizacje świadczące usługi w ramach działalności statutowej zarówno nieodpłatnie, jak i odpłatnie.

Wykres 5. Odsetek organizacji non-profit korzystających z usług OWES według rodzaju działalności w 2017 r.

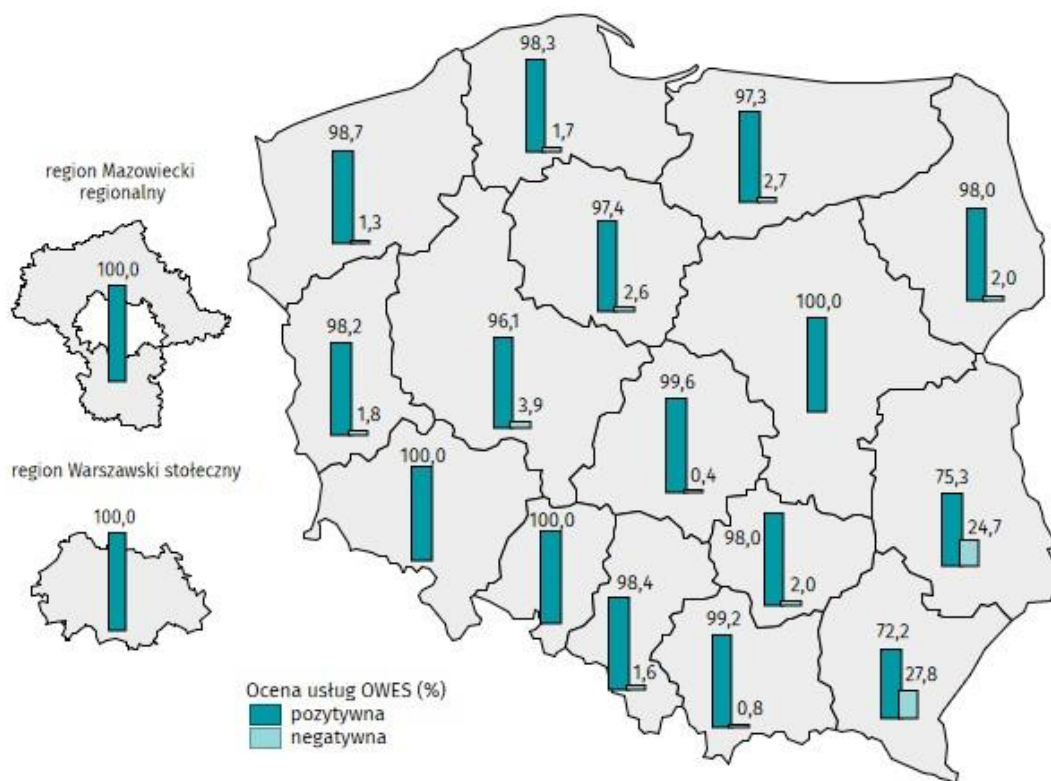
Zdecydowana większość podmiotów korzystających ze wsparcia OWES pozytywnie oceniła jakość tego typu usług, 53,3% - jako bardzo dobrą, 43,7% - jako raczej dobrą, czyli łącznie 97,0% organizacji. Przeciwnego zdania było 3,0% podmiotów, w tym 2,9% oceniających usługi jako raczej złe, a tylko 0,1% jako bardzo złe. Podobna struktura ocen występuje także w poszczególnych typach organizacji – w przypadku stowarzyszeń różnice wartości nie są większe, niż 0,6 p. proc., natomiast oceny fundacji były nieznacznie gorsze od większości organizacji – łącznie 96,6% podmiotów oceniło usługi OWES pozytywnie, z czego 51,6% w stopniu zdecydowanym. Natomiast w odniesieniu do ocen społecznych podmiotów wyznaniowych można stwierdzić brak ocen negatywnych, a w przypadku samorządu gospodarczego istotny udział ocen umiarkowanie negatywnych (30,8%), jednak należy zaznaczyć, że liczebności obu zbiorowości były niewielkie i stanowiły odpowiednio 0,6% i 0,1% ogółu podmiotów współpracujących z OWES.

Wykres 6. Struktura organizacji non-profit korzystających z usług OWES w 2017 r. według oceny usług OWES

Organizacje w zdecydowanej większości województw oceniały usługi OWES niemal jednoznacznie pozytywnie – w 14 województwach co najmniej 96,1% podmiotów wyraziło się pozytywnie na temat współpracy z OWES, w tym w 3 (dolnośląskim, opolskim i mazowieckim) ocen negatywnych nie przydzielono. W województwie lubelskim usługi Ośrodków pozytywnie oceniło 75,3% jednostek, natomiast w podkarpackim - 72,2%.

Mapa 2. Struktura organizacji non-profit korzystających z usług OWES w 2017 r. według oceny usług OWES w województwach i regionach

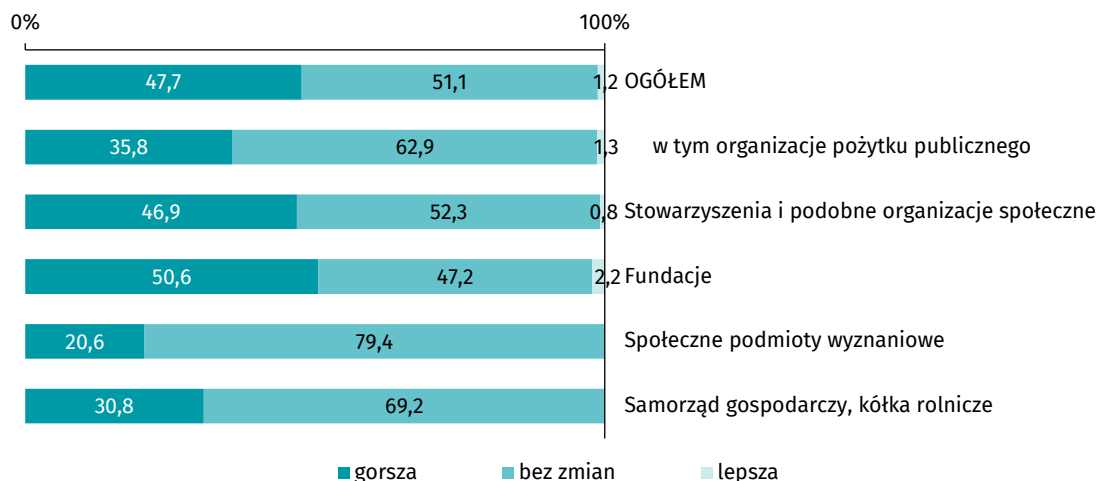

Oceniając swoją sytuację, nieco ponad połowa jednostek (51,1%) stwierdziła, że bez wsparcia otrzymanego z OWES ich sytuacja w 2017 r. nie zmieniłaby się, 47,7% podmiotów uznało, że ich położenie byłoby gorsze, gdyby nie podjęły współpracy z OWES, podczas gdy tylko 1,2% organizacji stwierdziło, że ich sytuacja byłaby lepsza, gdyby nie skorzystały z usług OWES. Struktury opinii społecznych podmiotów wyznaniowych oraz samorządu gospodarczego różnią się zarówno od

wyników ogólnych, jak i od podobnych do siebie w tym zakresie stowarzyszeń oraz fundacji – w obydwu zbiorowościach istnieje wyraźna przewaga opinii o braku wpływu usług OWES na sytuację (79,4% społecznych podmiotów wyznaniowych i 69,2% samorządu gospodarczego). W przypadku organizacji pożytku publicznego, można zaobserwować, podobnie, jak w zakresie ocen jakości usług OWES, większą ostrożność w formułowaniu pozytywnego wpływu uzyskanego wsparcia na kondycję jednostki – większość podmiotów w tej zbiorowości (62,9%) stwierdziło brak znaczenia pomocy uzyskanej z OWES na swoją sytuację.

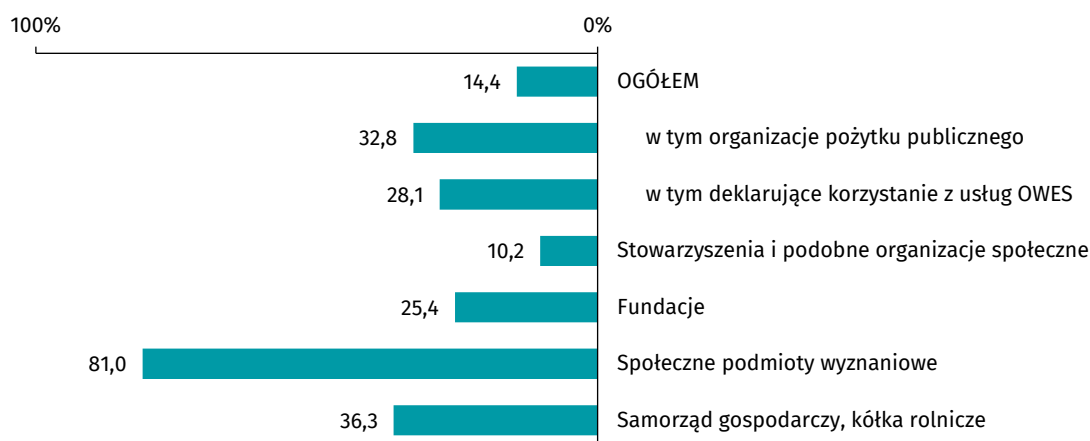
Wykres 7. Opinia organizacji na temat ich sytuacji, gdyby nie skorzystały z usług OWES w 2017 r.

Zatrudnienie i jego reintegracyjne aspekty

W 2017 r. 14,4% organizacji non-profit zatrudniało pracowników etatowych. Najwyższy ich udział odnotowano wśród społecznych podmiotów wyznaniowych (81,0%). Ponadto pracowników etatowych relatywnie często zatrudniały organizacje prowadzące zarówno odpłatną działalność statutową, jak i działalność gospodarczą (57,0%), a także wskazujące jako główną dziedzinę swojej działalności edukację i wychowanie (37,3%) lub sprawy zawodowe, pracownicze, branżowe (33,1%).

Wykres 8. Odsetek organizacji non-profit zatrudniających pracowników etatowych^a według rodzaju organizacji w 2017 r.

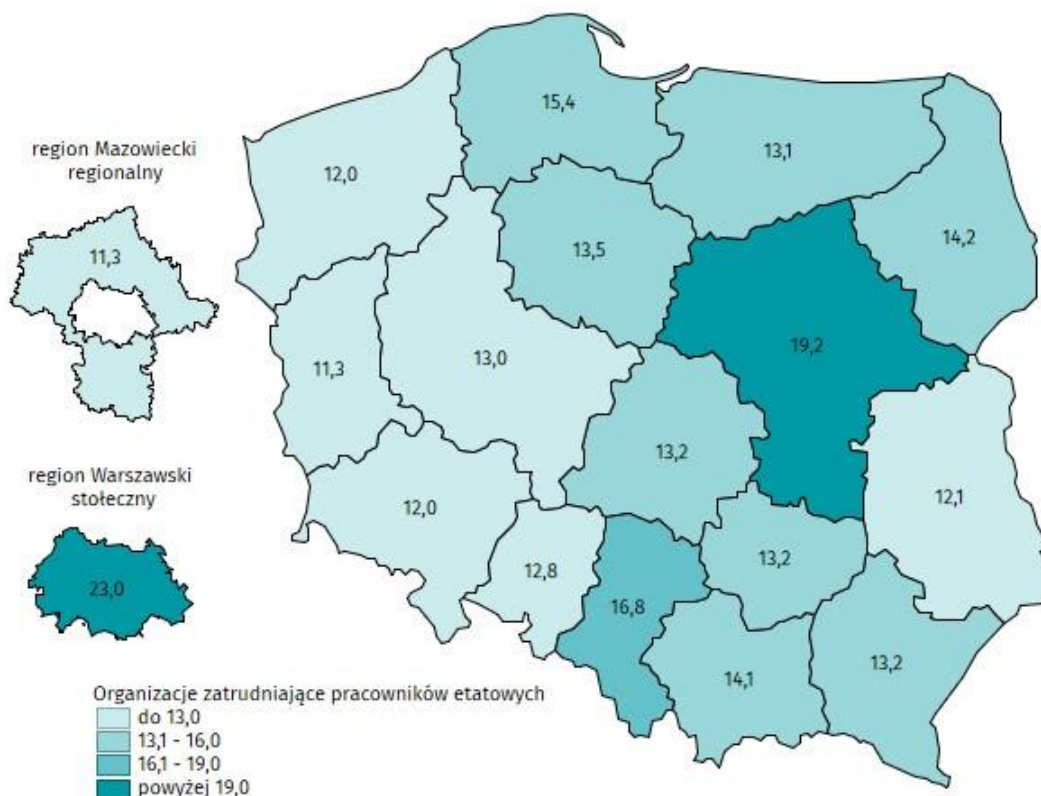

a Pracownicy zatrudnieni na podstawie stosunku pracy tj. na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru lub stosunku służbowego.

Rozpowszechnienie zatrudniania pracowników etatowych było najwyższe wśród organizacji z regionu warszawskiego stołecznego – 23,0%. Relatywnie wysoki udział organizacji zatrudniających na podstawie stosunku pracy odnotowano również w województwie śląskim (16,8%) oraz pomorskim (15,4%).

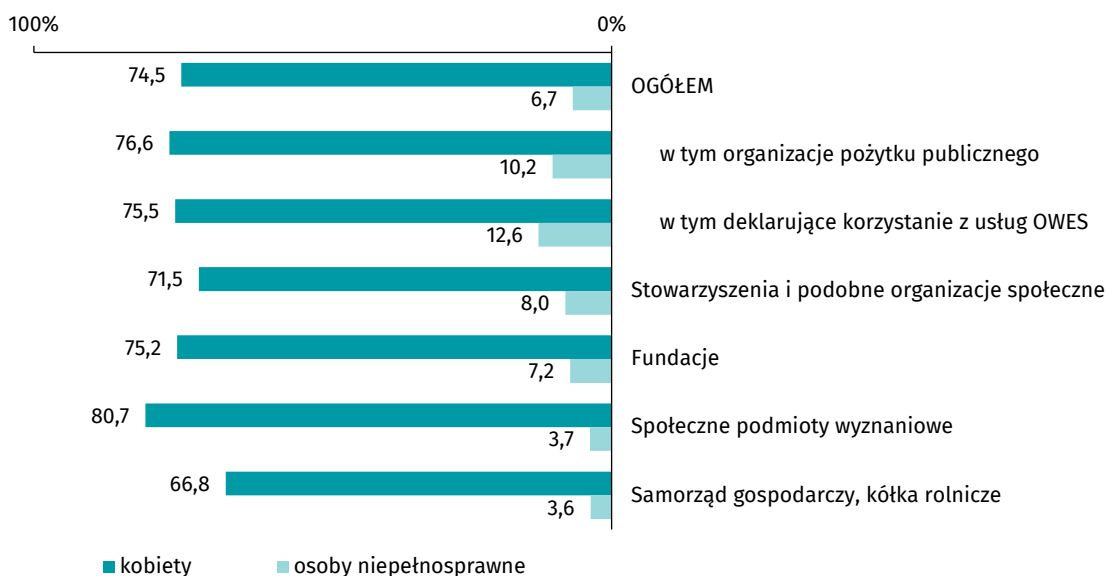

Mapa 3. Odsetek organizacji non-profit zatrudniających pracowników etatowych według województw i regionów w 2017 r.

Na koniec 2017 r. organizacje non-profit zatrudniały na podstawie stosunku pracy łącznie 158,6 tys. osób, w tym dla 133,2 tys. było to główne miejsce pracy. Liczba osób zatrudnionych była o 1,6 tys. wyższa niż w 2016 r. Przeciętnie na jedną organizację zatrudniającą w ramach stosunku pracy przypadło około 12 pracowników etatowych. Mediana była natomiast czterokrotnie niższa i wyniosła 3 pracowników.

Wykres 9. Odsetek kobiet oraz odsetek osób niepełnosprawnych wśród pracowników etatowych zatrudnionych w organizacjach non-profit według rodzaju organizacji według stanu na dzień 31.12.2017 r.

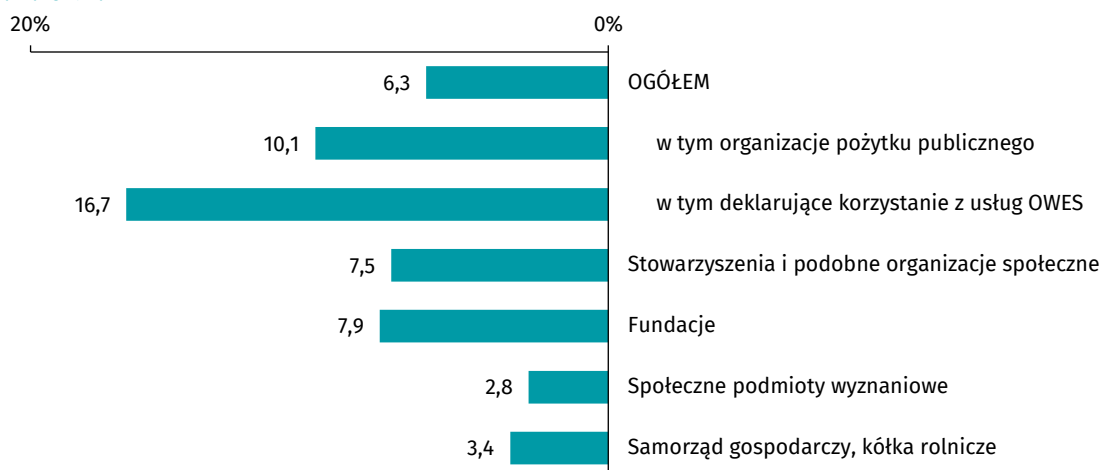
Kobiety stanowiły około 3/4 ogółu etatowych pracowników w organizacjach non-profit. Szczególnie wysoki udział kobiet wśród osób zatrudnionych odnotowano w społecznych podmiotach wyznaniowych (80,7%), a także w organizacjach działających w zakresie ochrony zdrowia (81,4%), edukacji i wychowania (79,4%) lub pomocy społecznej i humanitarnej (79,0%).

Osoby niepełnosprawne zatrudniało na koniec grudnia 2017 r. 2,6% ogółu organizacji non-profit, co stanowiło 20,1% organizacji zatrudniających na podstawie stosunku pracy. Natomiast pracownicy z niepełnosprawnością stanowili 6,7% ogółu etatowych pracowników organizacji. Relatywnie wysoki udział takich pracowników odnotowano wśród organizacji deklarujących korzystanie z usług OWES (12,6%) oraz OPP (10,2%), a jeszcze wyższy wśród podmiotów prowadzących dodatkowo działalność gospodarczą (14,3%). Osoby niepełnosprawne wśród etatowych pracowników szczególnie często zatrudniały organizacje działające na rzecz ochrony środowiska (30,4%), czy rynku pracy i aktywizacji zawodowej (28,3%).

Posiadanie na koniec 2017 r. pracowników, którzy w momencie podjęcia zatrudnienia w organizacji non-profit przynależeli do jednej z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, zadeklarowało 18,9% podmiotów będących głównym miejscem pracy dla pracowników etatowych. Osoby te stanowiły 6,3% pracowników etatowych.

Pracowników z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym relatywnie często zatrudniały organizacje non-profit korzystające z usług OWES (43,5% organizacji i 16,7% pracowników, dla których organizacja była głównym miejscem pracy) lub podmioty działające w obszarze rynku pracy, aktywizacji zawodowej (odpowiednio 33,4% i 27,2%). Wysokie udziały odnotowano także wśród OPP (odpowiednio 30,7% i 10,1%) oraz organizacji zajmujących się pomocą społeczną i humanitarną (33,7% i 10,8%).

Wykres 10. Odsetek osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym^a wśród pracowników etatowych, dla których organizacja non-profit była głównym miejscem pracy według rodzaju organizacji według stanu na dzień 31.12.2017 r.

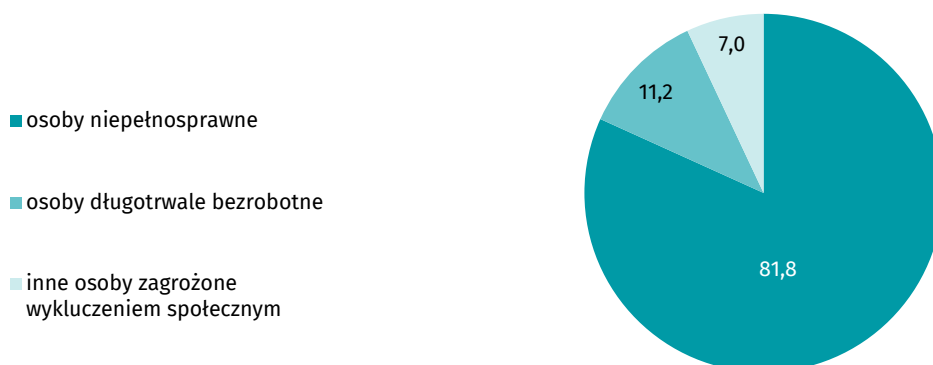

a Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym to osoby, które w momencie podjęcia zatrudnienia w podmiocie należały do jednej z następujących grup: bezrobotni, osoby niepełnosprawne, bezdomni, uzależnieni od alkoholu lub innych środków odurzających, osoby psychicznie chore, zwalniane z zakładów karnych, uchodźcy, osoby do 30. roku życia lub po ukończeniu 50. roku życia, jeśli posiadały status osoby poszukującej pracy i nie pozostawały w zatrudnieniu.

W strukturze zatrudnionych osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym dominowały osoby niepełnosprawne (81,8%). Co dziewiąta osoba w momencie zatrudnienia w podmiocie była długotrwale bezrobotna² lub zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy z III profilem pomocy.

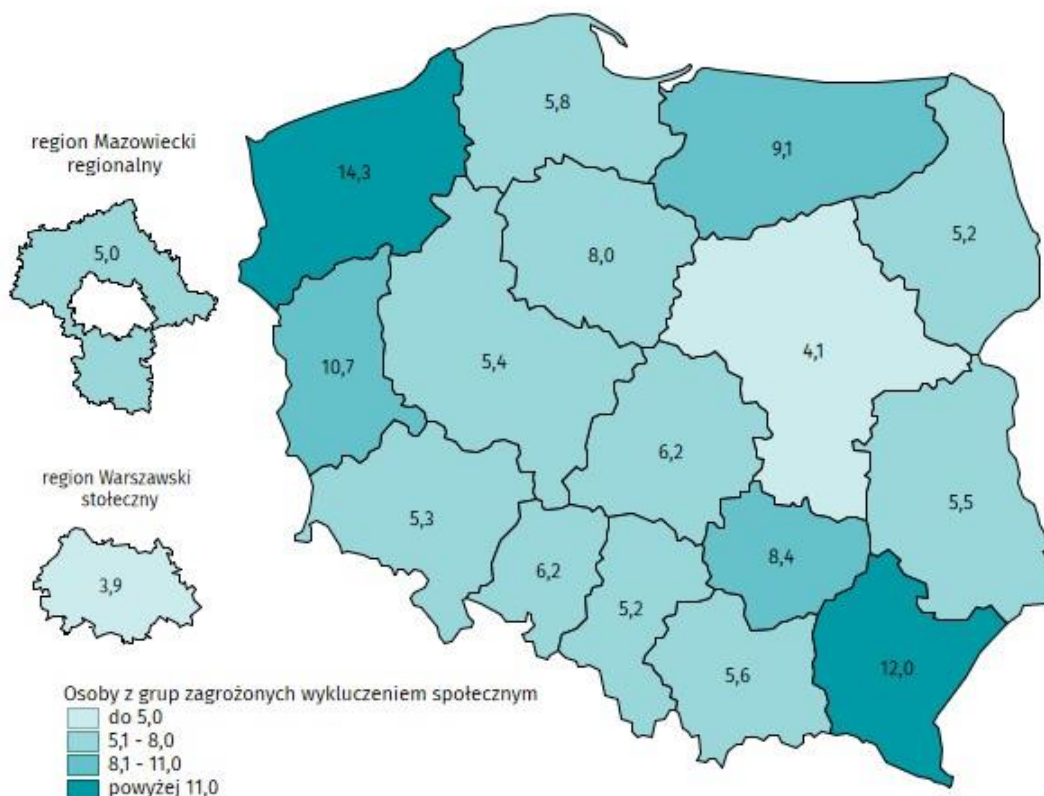
² Osoba zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy przed podjęciem zatrudnienia w podmiocie przez okres dłuższy niż 12 miesięcy.

Wykres 11. Struktura zatrudnionych osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym w organizacjach non-profit według stanu na dzień 31.12.2017 r.

Relatywnie wysokie udziały osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym wśród zatrudnionych pracowników, dla których organizacja była głównym miejscem pracy, odnotowano w województwach: zachodniopomorskim, podkarpackim i lubuskim. Z kolei małą część stanowili tacy pracownicy wśród personelu organizacji non-profit w województwie mazowieckim, a szczególnie w regionie Warszawskim stołecznym.

Mapa 4. Odsetek osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym wśród pracowników etatowych, dla których organizacja non-profit była głównym miejscem pracy według województw i regionów według stanu na dzień 31.12.2017 r.

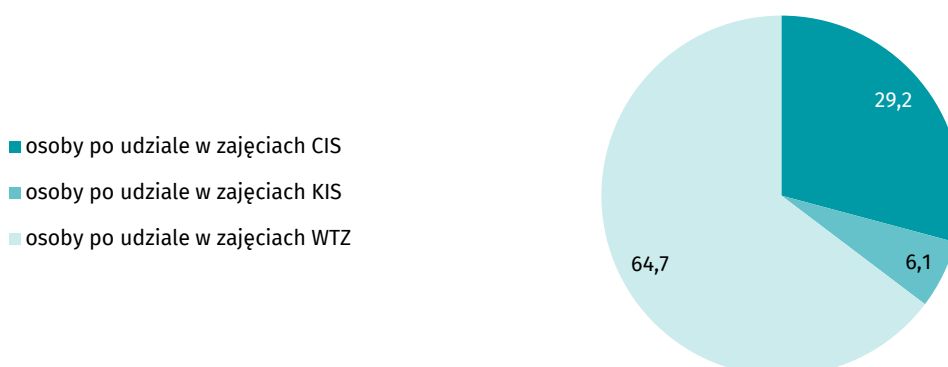

Wśród pracowników, dla których organizacja non-profit była głównym miejscem pracy, na koniec grudnia 2017 r. znajdowały się także osoby zatrudnione po zakończeniu udziału w zajęciach jednostek reintegracji społeczno-zawodowej, takich jak centra lub kluby integracji społecznej oraz warsztaty terapii zajęciowej. Jednakże poziom zatrudnienia takich osób był relatywnie niski. Posiadanie pracowników będących po zakończeniu udziału w zajęciach w CIS, KIS lub WTZ wykazało jedynie 1,0% organizacji, które były głównym miejscem pracy pracowników etatowych. Natomiast

udział takich pracowników wśród osób zatrudnionych, dla których jednostka była głównym miejscem pracy wyniósł 0,3%.

Podobnie, jak w przypadku zatrudniania osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, głównym miejscem pracy dla osób po ukończeniu zajęć w CIS, KIS lub WTZ relatywnie często były organizacje działające na rzecz rynku pracy, aktywizacji zawodowej (7,1% organizacji i 3,0% pracowników, dla których organizacja była głównym miejscem pracy) lub korzystające z usług OWES (odpowiednio 5,7% i 1,9%). Ponadprzeciętny udział wystąpił także wśród OPP (odpowiednio 2,7% i 0,7%) oraz organizacji zajmujących się pomocą społeczną i humanitarną (2,6% i 0,5%).

Wykres 12. Struktura zatrudnionych osób po zakończeniu udziału w zajęciach w jednostkach reintegracji społeczno-zawodowej w organizacjach non-profit według rodzaju placówki według stanu na dzień 31.12.2017 r.

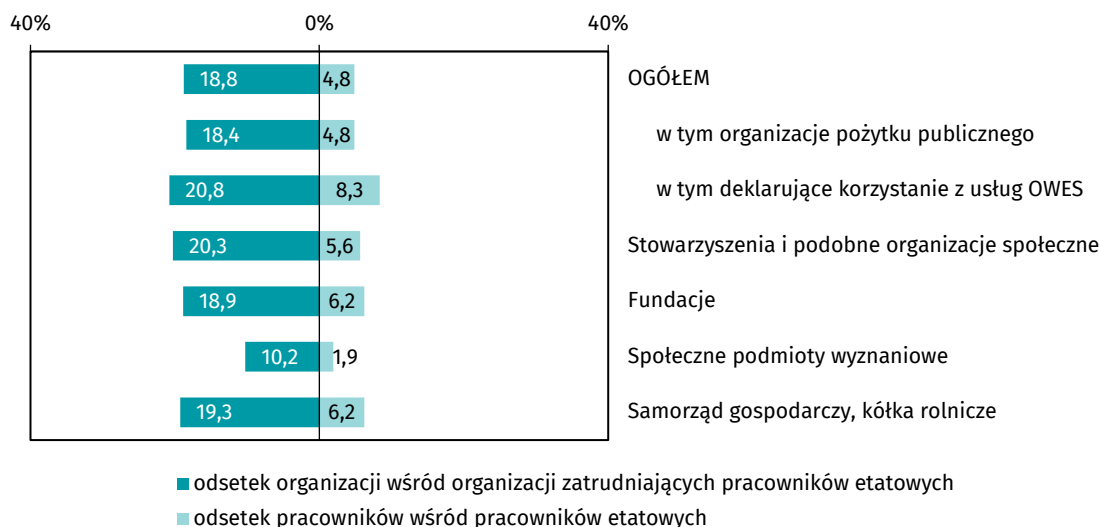

W strukturze osób zatrudnionych po zakończeniu udziału w zajęciach jednostek reintegracji społeczno-zawodowej przeważały osoby, które opuściły warsztaty terapii zajęciowej (64,7%), 29,2% stanowili pracownicy, którzy ukończyli zajęcia w centrum integracji społecznej, a jedynie 6,1% - osoby po udziale w klubie integracji społecznej.

Blisko co piąta organizacja posiadająca pracowników etatowych, zatrudniała co najmniej jedną osobę, która otrzymała za grudzień 2017 r. wynagrodzenie brutto nieprzekraczające wynagrodzenia minimalnego. Łącznie na dzień 31.12.2017 r. zatrudnionych było 7,7 tys. takich pracowników, co stanowiło 4,8% ogółu osób zatrudnionych w organizacjach non-profit na umowy o pracę. Pracownicy, którzy w momencie zatrudnienia w organizacji byli wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, stanowili 24,0% pracowników otrzymujących co najwyżej minimalne wynagrodzenie.

Relatywnie wysokie udziały zarówno organizacji zatrudniających pracowników, którzy otrzymali wynagrodzenie nieprzekraczające wynagrodzenia minimalnego, jak i pracowników otrzymujących co najwyżej minimalne wynagrodzenie odnotowano wśród organizacji deklarujących korzystanie z usług OWES (odpowiednio 20,8% i 8,3%), a także prowadzących działalność gospodarczą (19,9% i 6,2%) lub odpłatną działalność statutową (19,7% i 4,9%). Często takich pracowników zatrudniały również organizacje zajmujące się łowiectwem, ratownictwem lub działające w zakresie *sportu, turystyki, rekreacji, hobby*.

Wykres 13. Odsetek organizacji non-profit zatrudniających pracowników, którzy otrzymali w grudniu wynagrodzenie brutto nieprzekraczające wynagrodzenia minimalnego^a oraz odsetek pracowników otrzymujących takie wynagrodzenie według rodzaju organizacji według stanu na dzień 31.12.2017 r.

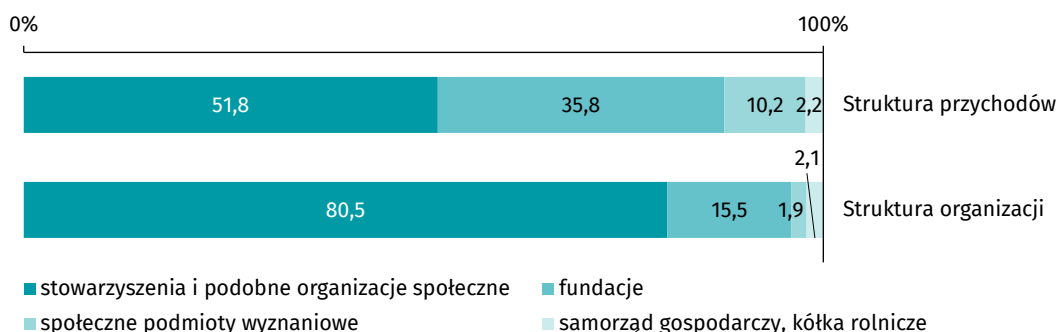
a W 2017 r. minimalne miesięczne wynagrodzenie brutto wynosiło 2000 zł. Wynagrodzenia osób zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy należało przeliczyć na wynagrodzenie przysługujące w pełnym wymiarze czasu pracy i odnieść do kwoty 2000 zł brutto.

Z kolei najrzadziej pracowników z wynagrodzeniem nieprzekraczającym wynagrodzenia minimalnego zatrudniały społeczne podmioty wyznaniowe, organizacje prowadzące zarówno odpłatną działalność statutową, jak i działalność gospodarczą, a także zajmujące się ochroną środowiska, edukacją i wychowaniem, ochroną zdrowia, rozwojem lokalnym lub prawem i jego ochroną.

Przychody i ich źródła

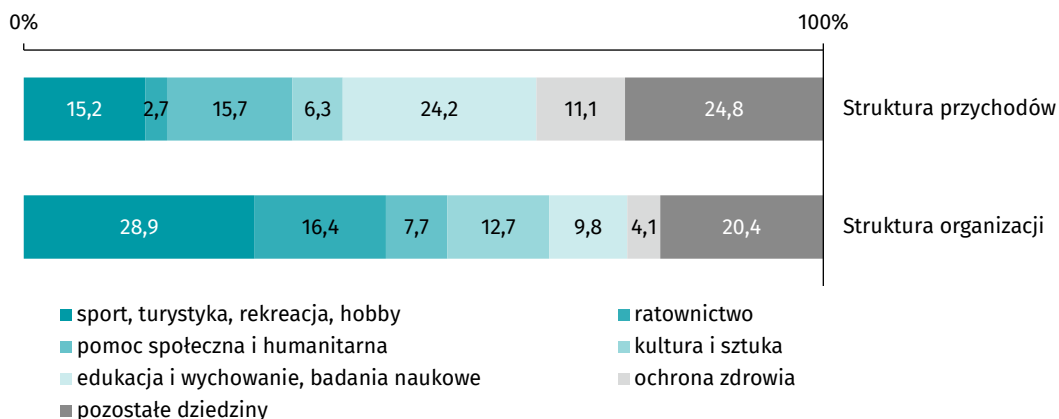
W 2017 r. 91,2% organizacji non-profit wykazało uzyskiwanie przychodów, a łączna wartość zgromadzonych przez nie środków finansowych wyniosła 27,7 mld zł. Stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne, stanowiące najliczniejszą grupę organizacji non-profit, zebrały ponad połowę środków finansowych osiągniętych w 2017 r. Odsetek przychodów uzyskanych przez tę grupę podmiotów był jednak zdecydowanie niższy od ich udziału procentowego w badanej zbiorowości (51,8% w stosunku do 80,5%). Drugą pod względem liczebności grupę organizacji stanowiły fundacje (15,5%), których wkład do sumy zgromadzonych środków finansowych był ponad 2-krotnie wyższy niż udział w liczbie podmiotów i wyniósł 35,8%. Istotny udział w sumie wszystkich przychodów odnotowały także społeczne podmioty wyznaniowe (10,2%), mimo że stanowiły niecałe 2,0% ogółu organizacji.

Wykres 14. Struktura przychodów i organizacji non-profit według rodzaju organizacji w 2017 r.

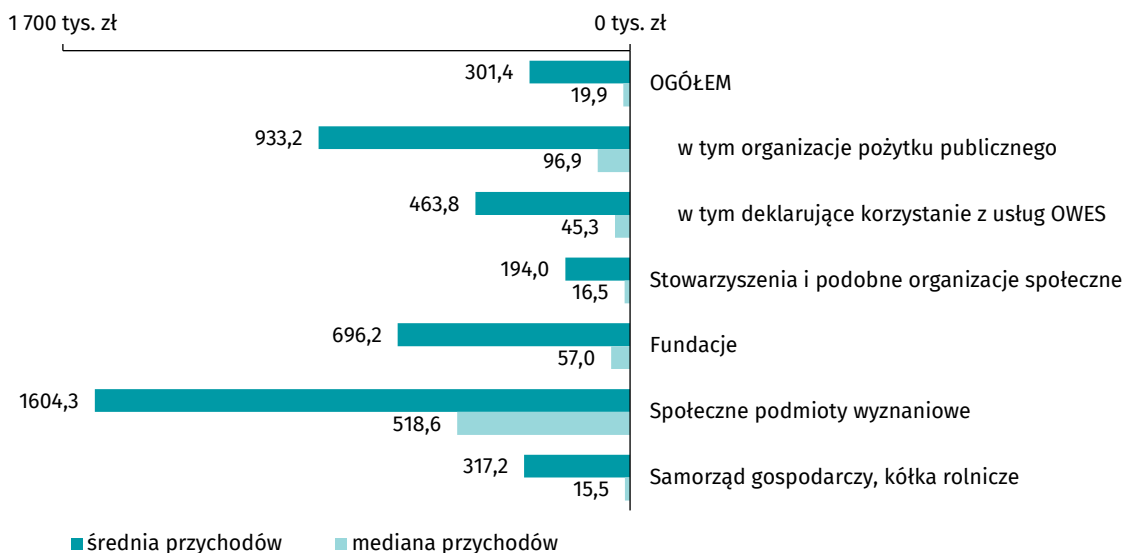
Z punktu widzenia głównego obszaru działalności organizacji non-profit największy udział w uzyskanych przychodach miały podmioty działające w zakresie edukacji i wychowania oraz badań naukowych. Suma zebranych przez nie środków finansowych stanowiła 24,2% ogółu przychodów, choć ich udział w ogólnej liczbie organizacji non-profit był ponad 2-krotnie niższy (9,8%). W 2017 r. najliczniejszą grupę stanowiły podmioty działające głównie w dziedzinie sportu, turystyki, rekreacji, hobby (29,0%). Ich przychody wyniosły 4,2 mld zł, co stanowiło 15,2% sumy zgromadzonych środków finansowych. Na uwagę zwraca fakt, że druga co do wielkości grupa organizacji non-profit – działających głównie w obszarze ratownictwa (16,4%) – wypracowała przychód stanowiący tylko 2,7% wszystkich wpływów w 2017 r.

Wykres 15. Struktura przychodów i organizacji non-profit według głównej dziedziny działalności statutowej w 2017 r.

Organizacje non-profit charakteryzowały się znacznym zróżnicowaniem finansowym, czego dowodem jest duże rozwarstwienie pomiędzy wysokością średnich i median uzyskanych przychodów. Przeciętna wartość środków finansowych zebranych w 2017 r. wyniosła 301,4 tys. zł. Jednocześnie połowa badanych organizacji non-profit osiągnęła przychód nieprzekraczający 19,9 tys. zł. Średnie przychodów poszczególnych grup podmiotów kształtowały się następująco: 194,0 tys. zł dla stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, 317,2 tys. zł dla samorządu gospodarczego, kółek rolniczych, 696,2 tys. zł dla fundacji oraz 1604,3 tys. zł dla społecznych podmiotów wyznaniowych. Przeciętne przychody organizacji korzystających z usług OWES wyniosły 463,8 tys. zł. Najwyższą wartością mediany wyróżniały się społeczne podmioty wyznaniowe (518,6 tys. zł), a najniższą samorząd gospodarczy, kółka rolnicze (15,5 tys. zł). W połowie organizacji deklarujących korzystanie z usług OWES wysokość przychodów nie przekroczyła 45,3 tys. zł.

Wykres 16. Średnie i mediany przychodów organizacji non-profit według rodzaju organizacji w 2017 r.

Ponad połowa z całkowitej sumy przychodów organizacji non-profit pochodziła ze źródeł o charakterze nierynkowym (59,6%). W tej kategorii największy udział miały środki publiczne (46,4%), wśród których istotne znaczenie miały dotacje pozyskane od administracji rządowej i samorządowej według liczby odbiorców (15,8%) oraz dotacje udzielone w ramach otwartych konkursów ofert (13,8%), zaś dofinansowanie do wynagrodzeń lub składek na ubezpieczenia społeczne stanowiło tylko 0,9% ogółu przychodów.

Tablica 1. Struktura przychodów organizacji non-profit według rodzaju organizacji w 2017 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	w tym OPP	w tym korzystające z usług OWES	Forma prawna i organizacyjna			
				stowarzyszenia i podobne organizacje	fundacje	społeczne podmioty wyznaniowe	samorząd gospodarczy, kółka rolnicze
Ogółem przychody (mld zł)	27,7	8,6	1,2	14,3	9,9	2,8	0,6
% w kolumnie							
Przychody o charakterze rynkowym	33,0	20,0	15,8	35,2	28,5	30,5	60,3
działalność gospodarcza	15,4	8,0	6,1	14,3	16,1	11,9	43,0
odpłatna działalność statutowa	16,4	10,9	9,2	19,5	11,2	18,1	16,1
zamówienia publiczne	0,5	0,4	0,4	0,6	0,3	0,3	0,2
odsetki i dywidendy	0,7	0,7	0,1	0,7	1,0	0,1	1,0
Przychody o charakterze nierynkowym	59,6	74,0	75,6	54,5	67,6	67,7	20,0
publiczne, w tym:	46,4	54,5	67,7	45,4	46,7	57,1	18,7
dotacje udzielane w trybie otwartego konkursu ofert	13,8	15,6	21,5	18,6	7,5	13,9	1,9
dotacje przyznane według liczby odbiorców	15,8	16,9	20,0	15,2	12,1	34,8	5,2
dofinansowanie do wynagrodzeń lub składek na ubezpieczenia społeczne	0,9	1,7	3,6	1,1	0,8	0,7	0,2
niepubliczne	13,2	19,5	8,0	9,1	20,9	10,6	1,3
Składki członkowskie i inne przychody	7,4	6,0	8,5	10,3	3,9	1,8	19,7

Udział środków finansowych pochodzących ze źródeł rynkowych kształtował się na poziomie 33,0%. W wyniku prowadzonej działalności gospodarczej wypracowano przychód stanowiący 15,4% wszystkich zgromadzonych środków, a odpłatnej działalności statutowej – 16,4%. Przychody z przetargów oraz zamówień na kwotę poniżej 30 tys. euro (zamówienia publiczne) stanowiły zaledwie 0,5% przychodów osiągniętych w 2017 r.

Środki finansowe o charakterze nierynkowym były głównym źródłem przychodów większości badanych grup organizacji non-profit. Najwyższy odsetek stanowiły wśród organizacji deklarujących

korzystanie z usług OWES (75,6%). We wszystkich przypadkach środki pochodzące ze źródeł publicznych przeważały nad przychodami pozyskanymi ze źródeł niepublicznych. Wśród tych pierwszych największe znaczenie miały dotacje przyznane przez organy administracji publicznej według liczby odbiorców oraz w trybie otwartego konkursu ofert. Stanowiły one od 19,6% do 48,7% ogółu przychodów w zależności od rodzaju organizacji (wyjątkiem był samorząd gospodarczy wraz z kółkami rolniczymi, gdzie ich udział wyniósł 7,1% wszystkich przychodów). Z kolei dofinansowanie do wynagrodzeń lub składek na ubezpieczenia społeczne, pochodzące np. z Funduszu Pracy lub Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, oscylowało głównie wokół 1,0%. Jego największy udział w sumie wszystkich przychodów odnotowano wśród organizacji deklarujących korzystanie z usług OWES (3,6%).

Przychody o charakterze rynkowym stanowiły dominujące źródło finansowania samorządu gospodarczego, kółek rolniczych (60,3%). Większość tych środków uzyskano w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej (43,0%). W żadnej grupie organizacji udział przychodów z zamówień publicznych nie przekroczył 1,0%.

Biorąc pod uwagę główną dziedzinę działalności, szczególną strukturą przychodów odznaczały się organizacje działające w obszarze wsparcia trzeciego sektora, dla których dominującym źródłem finansowania były środki o charakterze nierynkowym (80,5%), w szczególności pochodzące ze źródeł publicznych (66,3%). Z kolei przychody o charakterze rynkowym stanowiły ponad połowę budżetów organizacji zajmujących się łowiectwem (66,2%) oraz sprawami zawodowymi, pracowniczymi, branżowymi (63,8%). Najwyższy udział przychodów z zamówień publicznych odnotowano wśród organizacji, których głównym obszarem działalności było ratownictwo (5,1%). Dofinansowanie do wynagrodzeń lub składek na ubezpieczenia społeczne stanowiło 2,2% ogółu przychodów organizacji działających przede wszystkim w obszarze ochrony zdrowia i był to najwyższy odsetek wśród organizacji z punktu widzenia najważniejszej dziedziny działalności statutowej.

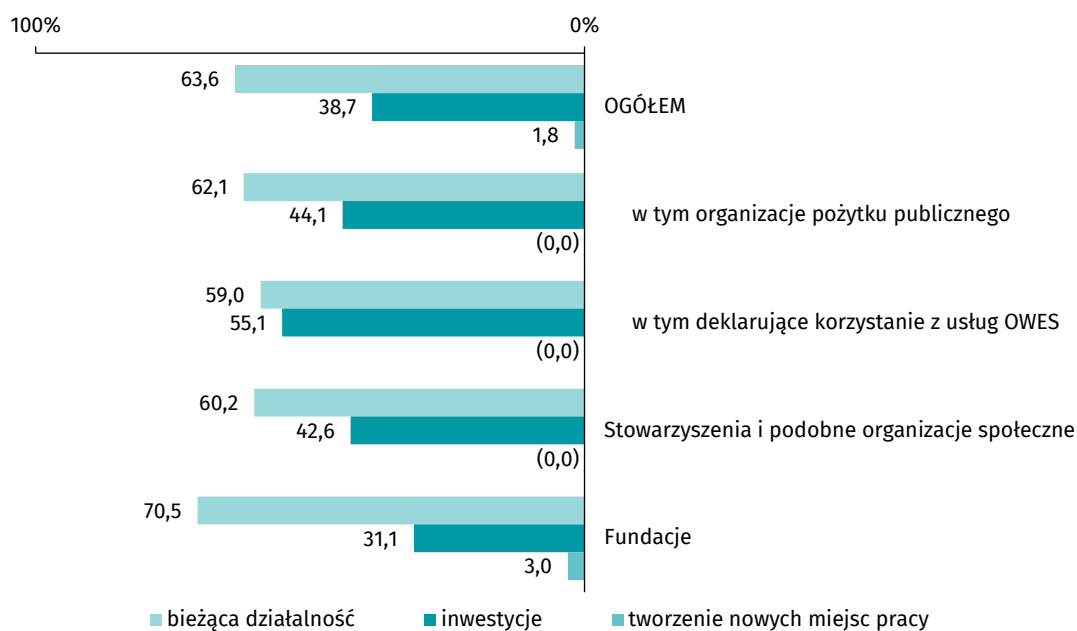
Pożyczki, kredyty

W 2017 r. pożyczkę lub kredyt zaciągnęło 1,3 tys. organizacji non-profit, tj. 1,4% ogółu badanej zbiorowości. Na tym tle wyróżniają się organizacje korzystające z usług OWES wśród, których na dodatkowe wsparcie finansowe zdecydowało się 5,7% organizacji.

Łączna suma zaciągniętych pożyczek i kredytów wyniosła 304,0 mln zł. Ponad połowę tej kwoty stanowiły zobowiązania stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych (54,8%). Fundacje zadłużyły się na łączną kwotę 128,0 mln zł (42,1%), a zobowiązania społecznych podmiotów wyznaniowych oraz samorządu gospodarczego i kółek rolniczych stanowiły nieco ponad 3,0% całkowitej sumy zaciągniętych pożyczek i kredytów. Z uwagi na to, że wśród tych podmiotów zjawisko zaciągania pożyczek i kredytów wystąpiło w stopniu marginalnym, nie uwzględniono ich w dalszej analizie dotyczącej celu przeznaczenia środków pochodzących ze zwrotnych źródeł finansowania.

Ponad połowa organizacji non-profit przeznaczyła środki z pożyczki lub kredytu na bieżącą działalność (63,6%). Na ich zainwestowanie (zakup lub ulepszenie środków trwałych) zdecydowało się 38,7% podmiotów. Niecałe 2,0% organizacji przeznaczyło je na utworzenie nowych miejsc pracy, a 1,3% organizacji non-profit przekazało środki na inny cel. Warto zaznaczyć, że najwyższy odsetek organizacji przeznaczających środki na inwestycje wystąpił wśród tych, które korzystały z usług OWES (55,1%).

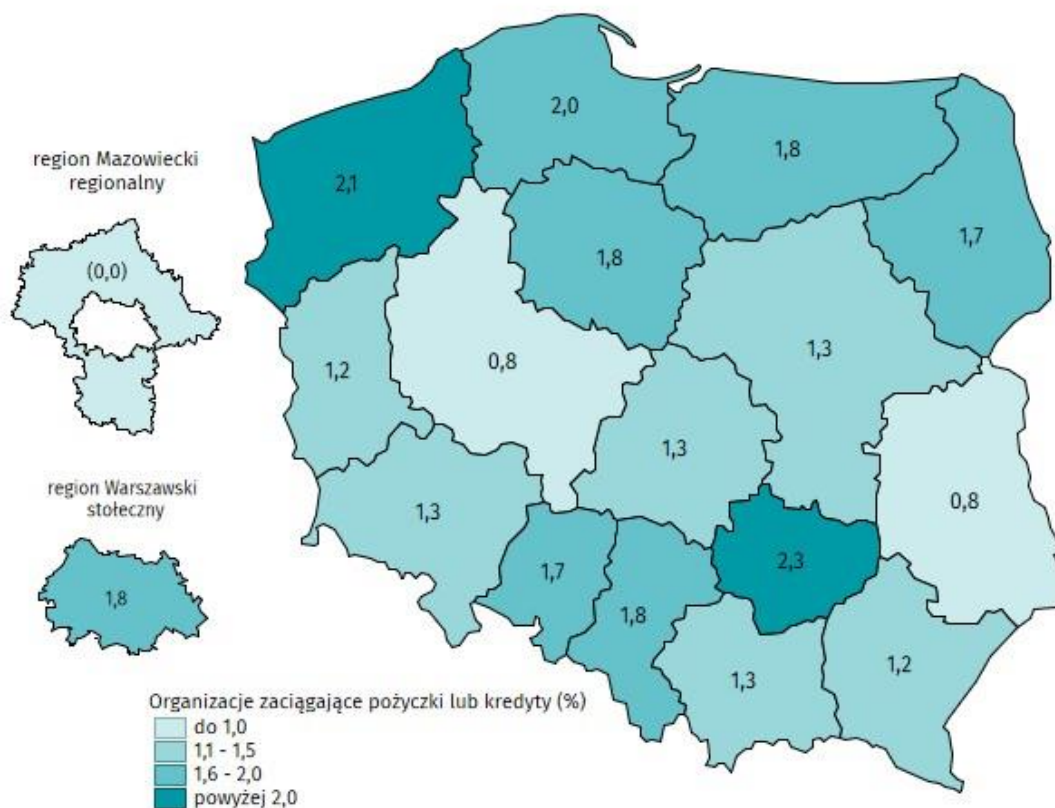
Wykres 17. Odsetek organizacji non-profit według celu przeznaczenia środków finansowych z pożyczki lub kredytu w 2017 r.^{a,b}

a Dane nie sumują się do 100,0% ze względu na możliwość wskazania więcej niż jednego celu przeznaczenia środków finansowych z pożyczki lub kredytu.

b (0,0) – zjawisko wystąpiło, ale liczebność jednostek mniejsza niż 11 lub liczebność jednostek w przedziale >10 i <50 i jednocześnie odsetek mniejszy niż 0,5%.

Mapa 5. Odsetek organizacji non-profit zaciągających pożyczki lub kredyty według województw i regionów^a w 2017 r.

a (0,0) – zjawisko wystąpiło, ale liczebność jednostek mniejsza niż 11 lub liczebność jednostek w przedziale >10 i <50, i jednocześnie odsetek mniejszy niż 0,5%.

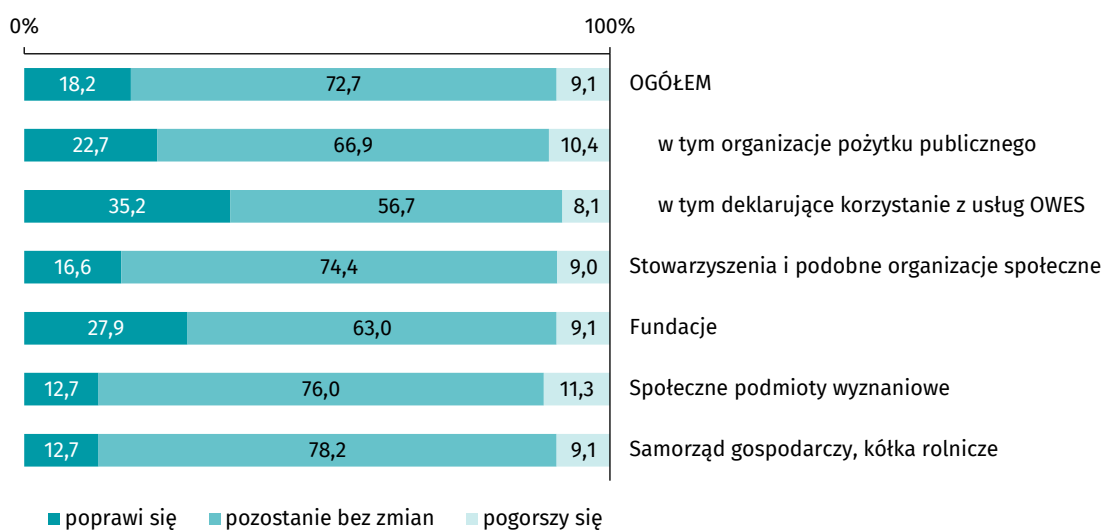
Najwyższy odsetek organizacji zaciągających pożyczki lub kredyty wystąpił w województwach świętokrzyskim (2,3%) i zachodniopomorskim (2,1%). W większości województw udział organizacji

posiadających tego rodzaju zobowiązania wahał się między 1,0% a 2,0%. Tylko w dwóch województwach: lubelskim i wielkopolskim, ich odsetek nie przekroczył 1,0%.

Prognozowana sytuacja w kolejnym roku

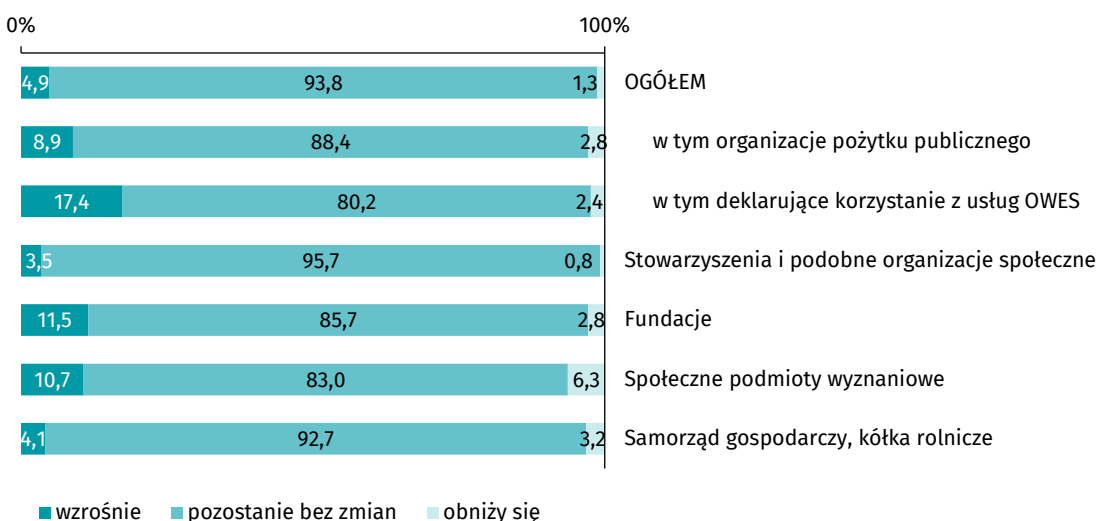
Większość organizacji non-profit prognozowała, że ich sytuacja finansowa nie zmieni się w 2018 r. w stosunku do 2017 r. (72,7%). W pozostałych przypadkach częściej deklarowano, że sytuacja w tym obszarze poprawi się (18,2%) niż pogorszy (9,1%). Najczęściej na poprawę sytuacji finansowej w 2018 r. wskazywano wśród organizacji deklarujących korzystanie z usług OWES (35,2%), a następnie wśród fundacji (27,9%) oraz OPP (22,7%). Natomiast nieco częściej na pogorszenie w tym zakresie wskazywały społeczne podmioty wyznaniowe (11,3%), ale również OPP (10,4%).

Wykres 18. Struktura organizacji non-profit według prognozowanej sytuacji finansowej w 2018 r. w stosunku do 2017 r.

Deklaracje organizacji non-profit wskazują na planowane niewielkie zmiany w zatrudnieniu w 2018 r. Niespełna 5,0% podmiotów zadeklarowało, że zatrudnienie w organizacji wzrośnie, a 1,3% przewidywało zmniejszenie liczby osób pracujących. Zwiększenie zatrudnienia prognozowały ponownie najczęściej organizacje korzystające z usług OWES (17,4%). Największy udział przewidujących obniżenie liczby osób zatrudnionych odnotowano wśród społecznych podmiotów wyznaniowych (6,3%).

Wykres 19. Struktura organizacji non-profit według prognozowanego zatrudnienia w 2018 r. w stosunku do 2017 r.

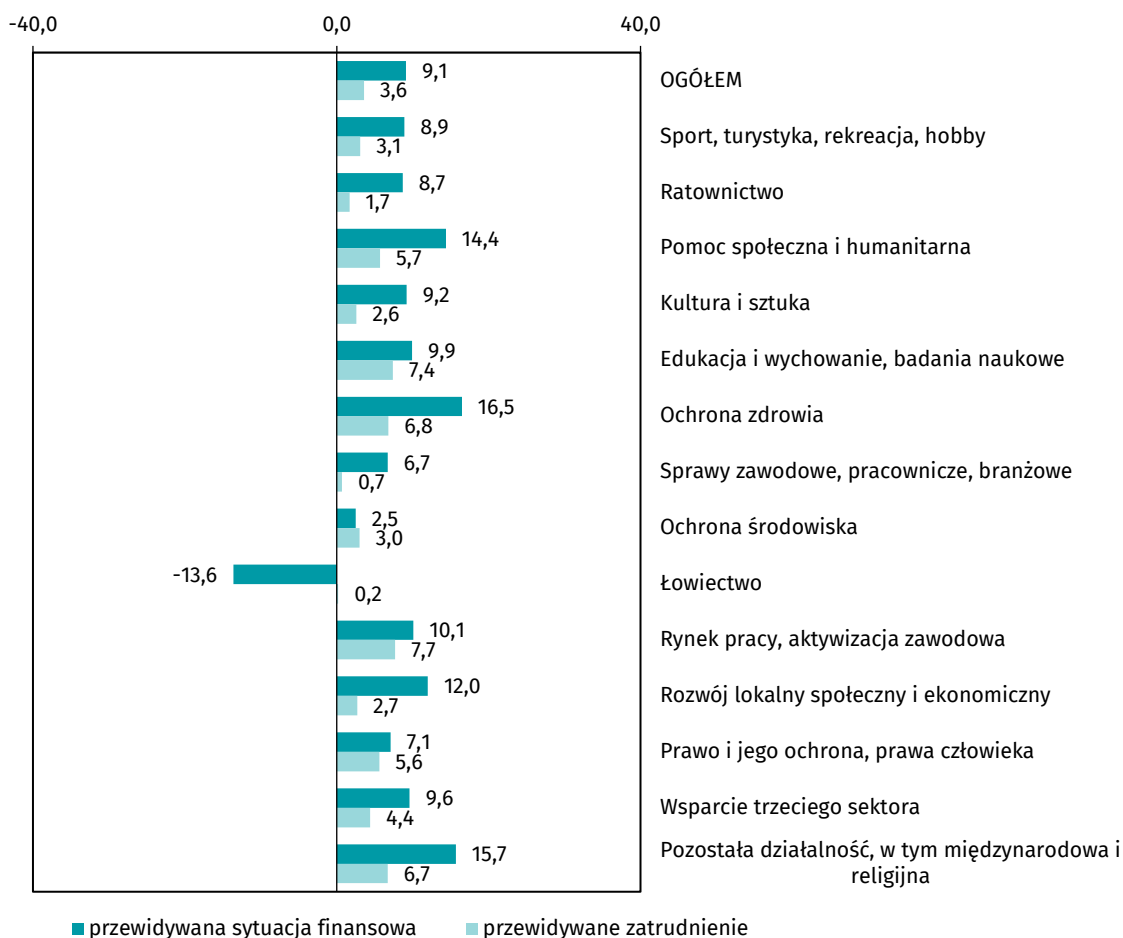

Wskaźniki³ przewidywanej sytuacji finansowej oraz przewidywanego zatrudnienia w organizacjach non-profit miały wartości dodatnie, co świadczy o pozytywnej koniunkturze w tych obszarach. W większości podmiotów wartość wskaźnika przewidywanej sytuacji finansowej była istotnie wyższa niż wartość wskaźnika przewidywanego zatrudnienia. Wyjątek stanowiły społeczne podmioty wyznaniowe, w których odnotowano lepszą koniunkturę w zakresie zatrudnienia niż sytuacji finansowej. Najwyższe wartości wskaźników koniunktury wystąpiły wśród organizacji deklarujących korzystanie z usług Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, a następnie fundacji.

Wartość wskaźników przewidywanej sytuacji finansowej oraz przewidywanego zatrudnienia różnicowała dziedzina oraz rodzaj prowadzonej przez organizację działalności. Lepsza koniunktura wystąpiła wśród organizacji prowadzących zarówno odpłatną działalność statutową, jak i działalność gospodarczą – wskaźnik przewidywanej sytuacji finansowej osiągnął wartość plus 17,9, a wskaźnik przewidywanego zatrudnienia wartość plus 6,7. Dla porównania w organizacjach prowadzących wyłącznie nieodpłatną działalność statutową wartości te wyniosły odpowiednio plus 8,5 oraz plus 3,1.

Ponadprzeciętnie wysoki poziom koniunktury odnotowano wśród organizacji zajmujących się ochroną zdrowia (przewidywana sytuacja finansowa – plus 16,5, a przewidywane zatrudnienie – plus 6,8), a następnie w przypadku prowadzących pozostałą działalność, w tym międzynarodową i religijną (odpowiednio plus 15,7 i plus 6,7). Ponadto w organizacjach działających na rzecz rynku pracy i aktywizacji zawodowej wystąpił najwyższy wskaźnik przewidywanego zatrudnienia (plus 7,7).

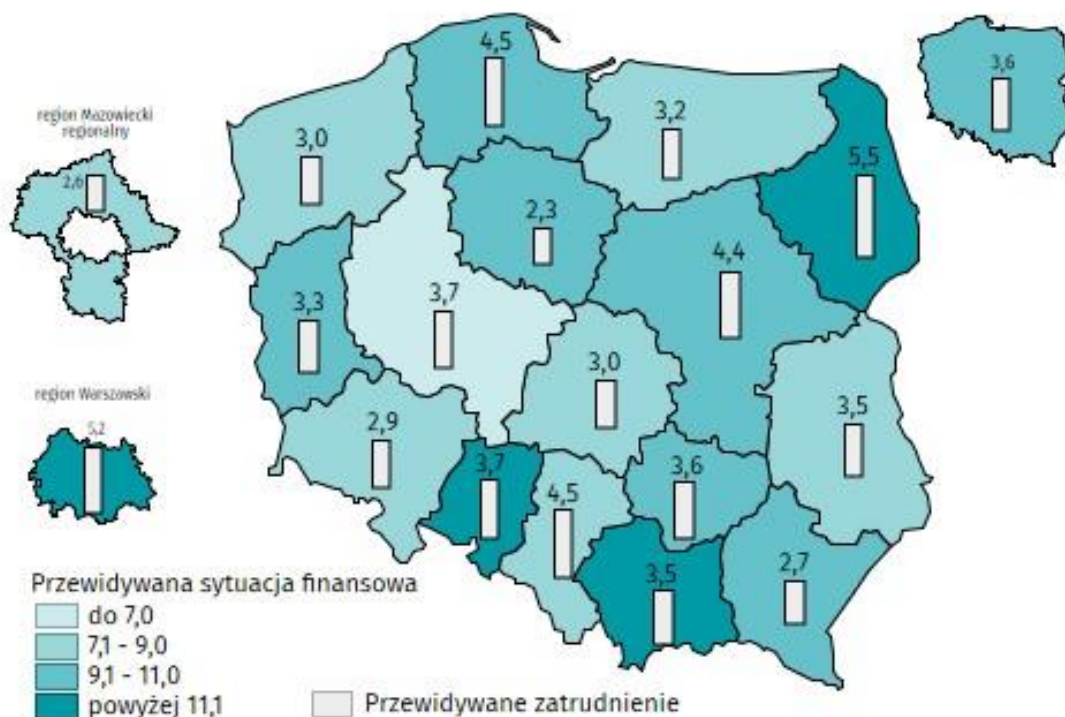
Wykres 20. Koniunktura w 2017 r. – przewidywana sytuacja finansowa oraz przewidywane zatrudnienie w organizacjach non-profit w kolejnym roku według rodzaju organizacji

³ Wskaźnik przewidywanej sytuacji finansowej oraz wskaźnik przewidywanego zatrudnienia liczone są jako saldo (różnica) między procentem podmiotów wybierających korzystny z punktu widzenia podmiotu wariant odpowiedzi a procentem jednostek zaznaczających niekorzystny wariant. Wskaźniki przyjmują wartości z przedziału od -100 do +100. Dodatnia wartość wskaźnika oznacza koniunkturę „dobłą”, zaś ujemna – „złą” z punktu widzenia organizacji sektora-non-profit.

Wysoką koniunkturą w zakresie finansowym i zatrudnieniowym charakteryzowały się organizacje z województwa podlaskiego (przewidywana sytuacja finansowa – plus 11,4, a przewidywane zatrudnienie – plus 5,5), a także z regionu Warszawskiego stołecznego (odpowiednio plus 11,3 i plus 5,2). Wskaźnik przewidywanej sytuacji finansowej najwyższe wartości osiągnął w województwie małopolskim (plus 12,1) oraz opolskim (plus 12,0). Na tym tle relatywnie niskie wskaźniki koniunktury wystąpiły w regionie mazowieckim regionalnym (przewidywana sytuacja finansowa – plus 7,9, a przewidywane zatrudnienie – plus 2,6), a także zachodniopomorskim (odpowiednio plus 7,7 i plus 3,0).

Mapa 6. Koniunktura w 2017 r. – przewidywana sytuacja finansowa oraz przewidywane zatrudnienie w organizacjach non-profit w kolejnym roku według województw i regionów

Informacja metodologiczna

Badanie zrealizowano w ramach projektu partnerskiego Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej oraz Głównego Urzędu Statystycznego pt. *Zintegrowany System Monitorowania Sektora Ekonomii Społecznej* współfinansowanego ze środków UE w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.

Do opracowania notatki zostały wykorzystane dane zabrane w ramach badania pilotażowego na formularzu SOF-5ES (*Załącznik do sprawozdania SOF-5 na potrzeby monitorowania rozwoju sektora ekonomii społecznej*), zrealizowanego przez pracowników Urzędu Statystycznego w Krakowie jako moduł do badania GUS pt. *Współpraca, zarządzanie i działalność informacyjna wybranych organizacji non-profit* przy użyciu formularza SOF-5 (*Sprawozdanie o współpracy, zarządzaniu i działalności informacyjnej wybranych organizacji non-profit*).

Badanie miało charakter panelowy, a w jego kartotece znalazły się jednostki z kartoteki SOF-1 (*Sprawozdanie z działalności fundacji, stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych*) i SOF-4 (*Sprawozdanie z działalności samorządu gospodarczego i zawodowego*), które za 2016 r. złożyły sprawozdania. Ze względu na to, że kartoteka do badania SOF-5 za 2017 r. była stworzona na podstawie kartoteki SOF-1 i SOF-4 za 2016 r., do uogólnienia wyników konieczne było uwzględnienie zmian w operacje, które nastąpiły pomiędzy edycjami badań. Do tego celu wykorzystano dane z Bazy Jednostek Statystycznych według stanu na 31 grudnia 2017 r. oraz ZUS.

Do zbioru wynikowego zostały skonstruowane wagi, które umożliwiły uogólnienie pozyskanych danych na całą populację aktywnych jednostek. Badanie na załączniku *do sprawozdania SOF-5 na potrzeby monitorowania rozwoju sektora ekonomii społecznej* miało charakter dobrowolny i nie wszystkie jednostki, które wypełniły sprawozdanie SOF-5 w nim uczestniczyły. W związku z tym wagi zostały przygotowane osobno dla jednostek, które wypełniły sprawozdanie SOF-5 i załącznik SOF-5ES. Wypełnione sprawozdanie SOF-5 przestało łącznie 24,5 tys. objętych badaniem organizacji (91,9%), a SOF-5ES - 24,0 tys. jednostek (89,8%). Brak aktywności zadeklarowało w 2017 r. 0,9 tys. jednostek (3,5%). Udziału w badaniu na sprawozdaniu SOF-5 odmówiło (3,7%), a SOF-5ES - (5,8%) organizacji. Z niespełna 0,8% jednostek nie udało się nawiązać kontaktu. Dane zbierane były przez Urząd Statystyczny w Krakowie w formie elektronicznej przez Portal Sprawozdawczy GUS oraz za pomocą formularzy papierowych.